

Marieke Woudstra

Thuis in Portugal

ISBN 978-90-225-7077-7
ISBN 978-94-6023-964-9 (e-boek)
NUR 301

Omslagontwerp: Johannes Wiebel | Punch Design
Omslagbeeld: Shutterstock / Miguel Angelo Silva;
newphotoservice; arka38; Edimur
Zetwerk: CeevanWee, Amsterdam

© 2014 Marieke Woudstra
© 2014 De Boekerij bv, Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

1

Mijn nieuwe liefde vindt Portugal meteen prachtig.

‘Ik heb het gevoel dat ik hier eerder ben geweest,’ zegt hij, terwijl we samen door de heuvels van de Algarve zwerfen in ons kleine huurautootje. ‘Maar dat kan natuurlijk helemaal niet.’

Samen met Bart zie ik Portugal met nieuwe ogen. Ik kom er zelf al jaren – tijdens mijn studie Portugees ging ik zo vaak ik maar kon. Ik was toen nog een jonge, frisse meid uit de provincie die in de grote stad was gaan studeren. Inmiddels ben ik twee puberdochters en een scheiding verder.

‘Dat licht, Marjolein,’ zegt hij. ‘Zo helder en toch ook met iets magisch. Het verleden is er nog in aanwezig, en ook iets van verwachting.’ Ik kijk opzij naar Barts stoere hoofd en glimlach om zijn romantische woorden.

We zijn de dag ervoor geland in Faro, aan de zuidkust. Het vliegtuig zat vol vermoeide mensen met bleke gezichten die net als wij even weg wilden uit de kou en de duisternis. Februari is voor mijn gevoel de langste maand in Nederland, waarin ik de hoop op de lente bijna opgeef.

Bart en ik kennen elkaar pas vier maanden. Vier maanden en zeven dagen, ik weet de datum waarop we voor het

eerst zoenden nog precies. Dat vertel ik Bart niet, hij zou me misschien uitlachen. Of misschien ook niet. Ik ken hem nog niet goed genoeg om dat te weten. Dit is onze eerste reis samen.

We stoppen bij een klein cafeetje langs de smalle weg door de heuvels. Binnen is niemand te zien. Ik tik op de zinken toog. In de verweerde oude spiegel die erboven hangt zie ik een lange vrouw met roodblonde krullen (en hier en daar een grijze haar, ik geef het toe) en een nog iets langere, tanige man met kort donker haar.

'Boa tarde!' 'Goedemiddag!' roep ik halfluid.

Bart kijkt naar de oude zwart-witfoto's aan de muur. Mannen met paard-en-wagen en houten vissersboten op het strand. PESCA DE ATUM, tonijnvangst, staat eronder. Herinneringen aan een tijd die voorgoed voorbij is. De Algarve is de afgelopen twintig jaar veranderd in een toeristenoord waar de visserij nauwelijks nog van belang is.

'Boa tarde!' roep ik nog een keer. Nu hoor ik in de keuken achter de bar geschuiifel en even later verschijnt er een oud vrouwtje. Ze veegt haar handen af aan haar schort en kijkt ons onderzoekend aan. Ik groet haar vriendelijk en bestel een sapje en een flesje Sagres-bier. Haar gezicht ontspant meteen als ze merkt dat ik Portugees spreek.

'Uw Portugees is goed!' zegt ze en ik zie dat ze het meent. Ik kijk trots naar Bart, maar die verstond haar natuurlijk niet.

'Ze zegt dat ik goed Portugees spreek,' zeg ik tegen hem. Ik heb er meteen spijt van; straks vindt hij me nog een opschepper. Maar hij legt zijn hand op de mijne.

'Dat weet ik, en dat zie ik aan de reacties van de mensen.'

Op het vliegveld al. Als een toerist maar wat brabbelt, antwoorden ze meteen in het Engels. Maar met jou praten ze Portugees.’

De vrouw zet onze drankjes neer. Uit een houten vat schept ze met een pollepel een portie olijven en doet ze in een mooi aardewerken schaalpje.

‘Zijn ze van uw eigen olijfgaard?’ vraag ik.

Ze knikt en lacht haar gezicht vol rimpels.

‘Ze zijn vers. Een paar maanden geleden geoogst door mijn man.’

Ik zie in gedachten voor me hoe haar bejaarde man de boom in klimt; hier doen oude mensen nog gewoon mee.

Ik steek een olijf in mijn mond. Heerlijk, een beetje bitter. De vrouw draait zich om en snijdt iets fijn op het stalen aanrecht achter de toog. Ze zet een schaalpje met stukjes kaas voor ons neer.

‘Proef maar,’ zegt ze, ‘zelfgemaakt van de melk van onze eigen schapen,’ en ze kijkt belangstellend naar onze gezichten terwijl we een hapje nemen. ‘Lekker?’ En als we bevestigend antwoorden knikt ze tevreden.

‘*Quanto?*’ vraag ik als we alles ophebben.

We moeten twee euro zestig afrekenen. Ik wil er niet aan denken hoeveel ons dit in Nederland zou hebben gekost, maar ik doe het toch, het gaat vanzelf. Ik ben een alleenstaande moeder met twee kinderen, dus de rekenmachine in mijn hoofd staat altijd aan – ik moet wel. Minstens tien euro, schat ik.

‘Heerlijke kaas,’ zeg ik tegen de waardin als we opstaan. ‘Schapenkaas vind ik toch het lekkerst.’

Ze wenkt ons. We moeten even mee naar achteren ko-

men. Achter het café staat een enorme kurkeik. De kruin zit vol frisgroene lentebaadjes. Lente ja, dat is het hier in februari al. Onder de eik staat in een houten stal een schaap met een heel klein lammetje.

‘Gisteren geboren. Het is nog te klein om met de herder het veld in te gaan,’ zegt de vrouw terwijl ze een emmer pakt en hurkt. Bart pakt zijn camera. Een dikke straal melk schuimt in de emmer. Het lammetje mekkert zachtjes en probeert zijn neus in de emmer te duwen. De vrouw giet de melk in een leeg plastic waterflesje en duwt het in mijn handen. Het is nog warm.

‘Goed voor je maag,’ zegt ze. ‘Goed voor alles! Goed voor de liefde,’ voegt ze eraan toe en ze kijkt naar Bart. ‘Het ga jullie goed. Wees gelukkig!’

We rijden een smal dal in. Al snel houdt het asfalt op. Bart neemt gas terug.

‘Zolang we niet in de modder terechtkomen lukt het wel met dit autootje,’ zegt hij. We hebben het kleinste, goedkoopste model gehuurd. Bart heeft verstand van terreinrijden; hij heeft jaren in Nicaragua gewoond, waar hij als paardenarts werkte. Toen ik hem ontmoette was hij net een paar maanden terug in Nederland. Waarom hij is teruggekomen heeft hij me nog niet verteld. Vrijwillig was het niet, dat weet ik wel. Ik voel dat ik niet moet aandringen. Als hij het kwijt wil, zal hij het me wel vertellen. ‘Als ik jou niet had ontmoet zat ik alweer in een ver land,’ zei hij laatst. ‘In Argentinië of Australië, daar is genoeg werk voor veeartsen. In Nederland lukt het me nog niet eens iets tijdelijks te vinden.’ Ik beschouwde het als een groot

compliment dat hij hier bleef voor mij. Iets te groot misschien, en daarom zweeg ik, want een beetje eng vond ik het wel. Opeens was er weer een man in mijn leven die me liefhad en die me wilde. 'Zó spannend!' zoals mijn dochters zeiden. Als hij het echt meent verwacht hij veel van me, en ik weet niet of ik daar aan toe ben. Maar voor nu heb ik besloten dat ik overal van ga genieten: van het gevoel weer samen met een man te zijn en van zijn lieve woorden in de nacht.

We rijden langs een smalle, snelstromende beek. Blijkbaar heeft het de afgelopen tijd verderop in de bergen flink geregend. Op een helling zie ik een herder. Leunend op zijn staf kijkt hij in de verte. Om hem heen graast een kleine kudde schapen. Ik laat het autoraampje zakken om het heldere getinkel van de schellen beter te horen. Misschien is het de kudde van het schaap dat de vrouw voor ons heeft gemolken. Waar zou de herder aan denken? Aan de koninkrijken van de middeleeuwen, die hier ooit bloeiden? Aan de mooie vrouw op wie hij in zijn jeugd verliefd werd maar die hij daarna nooit meer zag? Wat een heerlijk leven, mijmer ik, met je kudde door de heuvels zwerven. Altijd in de natuur. Nooit afspraken, behalve met je schaaphond en de zon. Maar, corrigeer ik mezelf, ik ben ongeneeslijk romantisch: waarschijnlijk leidt de herder een hard en armoedig bestaan.

Op een viersprong bij een oude watermolen stappen we uit. De roestige schoepen staan stil en het water stroomt werkeloos door de molenkolk. Vroeger waren de mensen afhankelijk van de waterputten voor het bevoeien van hun moestuinen, ze leefden met de natuur. Nu is die ma-

nier van leven verdwenen, behalve in het geheugen van oude mensen en op foto's. Het platteland is hard bezig te ontvolken. Iedereen vertrekt naar de steden aan de kust. De kinderen van de mensen die hier vroeger hun veldjes bewerkten, bedienen nu roodverbrande toeristen. De meesten weten waarschijnlijk niet eens meer hoe je een moestuin moet aanleggen.

Het zou mijn droom zijn, bedenk ik terwijl ik hand in hand met Bart door de oude tuintjes achter de watermolen loop. Een huis met een stukje grond in de natuur, door een hoge populier gefilterd zonlicht, weerspiegeld in een beekje. En dan een mooie grote moestuin met groenten waar je het hele jaar van kunt eten. Duurzaam leven, zoals dat tegenwoordig zo mooi heet. Het is een droom die waarschijnlijk nooit werkelijkheid zal worden. Het benodigde kapitaal kan ik met mijn baan in de zorg nooit bij elkaar verdienen.

De tuintjes zijn allemaal overwoekerd en verwaarloosd. Alleen de vruchtbomen doen het nog goed. De sinaasappelbomen zijn oud, maar er hangen nog mooie rijpe vruchten aan. Bart plukt er een en geeft hem aan mij.

‘Dat is toch van iemand?’ Onwillekeurig kijk ik om me heen.

‘Die hele boom hangt vol! En de grond eronder is bezaaid met rijpe sinaasappels. Dat mag echt wel, hoor.’

Hij plukt nog een sinaasappel en begint hem handig te pellen. Hij neemt het eerste stuk half in zijn mond en terwijl hij me kust duwt hij het in de mijne. Het sap loopt langs mijn kin. Het is het lekkerste stuk sinaasappel dat ik ooit heb gegeten.

We lopen naar een vervallen huis dat verderop staat. Zo te zien is het ooit wit geweest; nu bladdert de verf en zijn de houten luiken verrot, maar dat treurige beeld wordt opgefleurd door een waterval van paarse en rode bougainville die langs de muren groeit. Bart duwt het verroeste hek piepend open.

‘Zou het te koop zijn?’ vraag ik.

‘Geen goede koop,’ lacht hij. ‘Het hele dak is ingestort.’

‘Je zou het weer kunnen opbouwen. In Portugal mag je een ruïne herbouwen zoals je wilt, als je je maar aan het oorspronkelijke oppervlak houdt.’

Ik heb hem nog niets over mijn droom verteld. Misschien zou hij het naïef vinden om met je twee kinderen in de natuur te willen wonen. Een grote biologische tuin. Kippen en schapen. Helemaal van de opbrengst van het land leven, spullen ruilen op de markt. In dat plaatje hoort trouwens ook een man.

‘De huizenprijzen zijn hier de laatste jaren idioot hard gestegen.’

We zijn het weggetje bij de watermolen verder af gereden en waar het doodliep onder de bomen stond een groot bord: *CASA MIRANDA. OPEN STUDIO. BENVINDO!* Nu zitten we te praten met Jara, een ranke Nederlandse vrouw van een jaar of zestig met lang, asblond haar en sprankelende bruine ogen. Ze draagt een oude spijkerbroek, een slobberig hemd en een strohoed. Aan haar armen hangen zilveren armbanden en om haar hals een ketting met een prachtige amethyst die helderpaars schittert in de lentezon. Hippie chic, zo zou je haar stijl kunnen omschrijven.

‘Ik heb dit huis nog in de escudo-tijd gekocht,’ vertelt ze. ‘Ik bedoel de tijd van de gulden in Nederland. Het kostte niet veel, niemand wilde hier wonen. Aan zee, bij het strand, was het toen al onbetaalbaar. Als ik vertelde dat ik vijftien kilometer in het binnenland een oud, afgelegen boerderijtje op het oog had, wees iedereen met zijn vinger naar zijn voorhoofd. Vooral de Portugezen. Maar moet je eens meekomen.’

We lopen langs een smal paadje achter het huis omhoog, door een boomgaard met wat oude olijfbomen en een enorme, bloeiende perenboom. Hoger gaat de boomgaard over in een glooiend stuk gras waar de eerste lentebloemen al beginnen te bloeien.

‘En nu omdraaien,’ zegt Jara als we boven zijn.

Ik draai me om en daar ligt in de verte de zee als bladgoud te blinken in de late middagzon.

‘Zie je wel! Zeezicht!’ zegt Jara triomfantelijk. ‘Niet vanuit het huis, maar hier zit ik vaak te schetsen.’ Onder een boom staat een oude tuinstoel.

Bart heeft al die tijd gezwegen.

‘Mooi hè?’ zeg ik.

‘Te mooi,’ antwoordt hij. ‘Je zou hier willen blijven. Nooit meer Nederland, nooit meer grijze luchten.’

‘Ik kom zelden nog in Nederland,’ zegt Jara. ‘Zo min mogelijk. Mijn zoon komt gelukkig regelmatig in de schoolvakanties hierheen met de kinderen. Zo hoef ik daar niet heen.’

We lopen terug naar het huis, een oud boerderijtje met ornamenten, dat lichtblauw is geschilderd. Verschoten blauw, zoals ik het mooi vind. Het wit schemert er een beetje doorheen.

‘Inmiddels is het huis minstens tien keer zoveel waard,’ zegt Jara. ‘Ik heb het opgeknapt, en de onroerendgoedprijzen zijn in heel Zuid-Portugal enorm gestegen. Massa’s Engelsen komen hier wonen, als ze met pensioen zijn. Ook veel Nederlanders trouwens. Babyboomers, die hebben vaak best veel geld.’

Op het terras staan tientallen grote potten met vetplanten. ‘Sommige bloeien prachtig,’ zegt Jara als ze mij ziet kijken. ‘Maar je moet er wat van weten.’

Dit wil ik ook, schiet het door me heen. Daar is hij weer, die hardnekkige droom die maar niet wil accepteren dat ik gewoon op een etage in een straat in een Nederlandse stad woon, samen met mijn twee schoolgaande dochters en met een baan als zorgmanager in een ziekenhuis.

‘Willen jullie de studio zien?’

Jara is schilderes. Dat bord bij de ingang staat er niet voor niets. Zij moet ook werken om te kunnen leven. Ik vind dat ze mooi werk maakt. Felle kleuren, duidelijk geïnspireerd door de mensen en het landschap van de Algarve. Ik zie doeken die me aan Marokko doen denken. De schilderijen zijn groot, overdonderend in hun weelde en hun expressie, watervallen van kleur die van het doek afspatten.

‘Eens per jaar komt mijn agent,’ zegt Jara. ‘Als ik werk verkoop is dat meestal via zijn galerie in Den Haag.’ We besluiten een kleine aquarel te kopen, van een bloeiende klimplant die tegen een witte muur op kruipt. ‘Heb ik hier vlakbij gemaakt,’ zegt Jara.

‘Ik herken het,’ antwoordt Bart. ‘Hier verderop toch, bij die watermolen? We hebben er even gekeken.’

‘Dat dat nog niet verkocht is...’ vul ik aan. ‘Het staat gewoon in elkaar te storten.’

‘Er zijn ook Portugezen die niet willen verkopen. Mensen die in de jaren zeventig de armoede in Portugal zijn ontvlucht en in de fabrieken van het rijke noorden zijn gaan werken, in Frankrijk of Duitsland. Maar als ze een jaar of zestig zijn, komen ze terug en knappen ze het oude huis van de familie op.’ Ze kijkt me onderzoekend aan. ‘Ben je op zoek naar iets?’

Ik schud mijn hoofd. ‘Ik zou wel willen,’ zucht ik. ‘Maar zover is het nog lang niet...’

Op de terugweg zien we in een oude kurkeik een pannetje hangen dat in een theedoek is geknoopt en aan een tak zachtjes heen en weer wiegt in de wind.

‘Eten voor de herder,’ zeg ik. ‘Gebracht door zijn vrouw, of zijn moeder. Straks komt hij hier met zijn kudde schapen langs, ergens verderop is waarschijnlijk hun stal.’

‘Hoe weet je dat soort dingen?’

‘Ik ben hier vaak geweest. Vijfentwintig jaar geleden, toen ik nog studeerde.’

Dat was een mooie tijd. De eerste keer ging ik liftend met een vriendin naar Portugal. We hadden nauwelijks geld bij ons maar wel een rugzak en een tentje. Ik geloof dat we twee maanden weg zijn geweest met vierhonderd gulden. Helaas denk ik niet dat zoiets nu nog zou kunnen. Mijn tweelingdochters Mirthe en Merel zijn bijna achttien, en Mirthe wil deze zomer naar Griekenland, maar ik heb haar absoluut verboden te liften – je hoort zoveel horrorverhalen.